

Apžvalga

Nr. 69

ANTRADIENIS, 1946 M. LAPKRIČIO 5 D.

II metai

6 JTO KOMISIJOS

New Yorkas, XI. 4. JTO yra sukurta šešios pagrindinės komisijos. Jų uždavinys plenumui palengvinti darbą, apsvarstyti įvairius klausimus, kurių apsvarstymui nėra reikalingi plenumo posėdžiai. Šios komisijos, į kurias įeina visų 51 tautos atstovai, pradėjo savo darbą.

Pirmoji, arba politinė ir saugumo komisija, kuriai pirmininkauja Ukrainos TSR delegacijos pirm. Manuilskis, svarsto šiuos svarbiuosius plenumo darbų tvarkos klausimus ir turės nutarti ar juos įnešti į plenumo posėdžius, ar ne: a) visų tautų nusiginklavimo, b) Ispanijos Franco režimo, c) veto teisės panaikinimo ar apribojimo, d) naujų narių į JTO priėmimo, e) atominės bombos ir kitų atominių ginklų uždraudimo ir kt.

II — Finansų ir ūkio komisija, kuriai pirmininkauja Lenkijos atstovas, svarsto a) maisto sunaudojimo ir padalinimo tarp pasaulio valstybių, b) duoninių javų trūkumo pasaulyje, c) pasaulio ekonominio atstatymo ir kitus klausimus.

III Socialinių, humanitarinių ir kultūrinių reikalų komisija, kuriai pirmininkauja N. Zelandijos atstovas, svarsto šiuos klausimus: a) sukūrimo tarptautinės organizacijos, kuri globotų ir rūpintųsi karo pabėgėliais ir asmenimis be tėvynės, b) pasaulio našlaičių globa, c) tarptautinėmis žmogaus teisėmis ir elementarinėmis jo laisvėmis, d) sušaukimo tarptautinės spaudos konferencijos garantuoti visame pasaulyje spaudos laisvę, e) butų krizės išsprendimo ir kitais klausimais.

Šios trys komisijos laikomos svarbiausiomis. Kitos trys komisijos yra šios:

Mandatų ir palikimų komisija, kuri rūpinasi buv. vokiečių bei japonų kolonijomis ir mandatais ir įvairiais kitais kolonialiniais klausimais.

Biudžeto komisija rūpinasi JTO finansiniais reikalais, į kuriuos įeina JTO rūmų, radijo stočių statyba ir įvairūs kiti JTO piniginiai reikalai.

Paskutinioji — juridinė ir legalinė komisija tvarko tarptautinius teisės reikalus. Ši

komisija turi dabar painų uždavinį — išspręsti Indijos pareikimą, kuriame Indija kaltina Pietų Afrikos vyriausybę už nežmonišką elgesį su ten gyvenančiais 200.000 indų ir už jų laikymą beteisine būkle. (b)

NAUJI JTO NARIAI

New Yorkas, XI. 4. Politinė ir saugumo komisija nutarė aprobuoti Saugumo Tarybos nutarimą priimti į JTO naujus narius Islandiją, Švediją ir Afganistaną. Tačiau nesutiko priimti Irlandijos,

Irano, Albanijos, Portugalijos, Išorinės Mongolijos ir Siemo.

Per posėdį Vyšinskis iškėlė klausimą ar Politinė ir Saugumo komisija turi teisę diskutuoti Saugumo Tarybos nutarimus. JAV atstovas senatorius Connally tvirtino, kad komisija tokią teisę turi.

Per Saugumo Tarybos posėdį Lenkijos atstovas pareikalavo išimti iš darbų tvarkos Ispanijos klausimą, kad tuo būdu tą klausimą galėtų svarstyti JTO plenumas. Ir tas klausimas buvo išimtas iš S. T. darbų tvarkos.

Sovietai rūpinasi DP

New Yorkas, XI. 4. Socialinių, humanitarinių ir kultūrinių reikalų komisija toliau svarsto karo pabėgėlių ir asmenų be tėvynės globos ir likimo reikalus.

Vyšinskis savo kalboje reikalavo, kad išblaškytų asmenų klausimas būtų svarstomas pirmoje eilėje. Visi kalba, bet niekas rimtai tais asmenimis nesirūpina, kalbėjo Vyšinskis. Šių žmonių ateitis ir likimas negali nerūpėti ir nejaudinti jų tėvynėse likusių tautiečių, pareiškė Vyšinskis.

Po jo kalbėjusi E. Roosevelt išreiškė sutikimą su Vyšinskio pasisakymu ir prašė, kad DP klausimas būtų pirmoje eilėje svarstomas.

Korespondentai pažymi, kad sovietai DP teises sutiksia pripažinti tikai Ispanijos respublikoms DP. Jei jie savo nusistatymo nepakeis, tvirtina korespondentai, šiuo klausimu diskusijos bus ilgos ir karštos. UNRRA veikimui pasibaigus, DP būklė Europoje taps kritiška, jei ne beviltska.

4 didieji konferuoja

New Yorkas, XI. 4. Šiandien New Yorke susirinko 4 didžiųjų valstybių užs. reik. ministrai pirmo posėdžio. Siame posėdyje buvo nustatyta darbų tvarka ir eilė kitiems posėdžiams.

Min. Byrnes pasiūlius, pirmiausiai buvo pradėtas svarstyti taikos sutarties su Italija projektas. Molotovas pareikalavo, kad į posėdžius būtų pakviestas Jugoslavijos atstovas ir Italijos—Jugoslavijos sienų klausimas būtų pavestas persvarstyti užs. reik. ministrų pavaduotojams. Bevinas sutiko atsiklausti Jugoslavijos atstovą klausimuose, kurie liečia rubežių klausimus, tačiau griežtai pasipriešino sienų klausimo pavedimui min. pavaduotojams sakdamas, kad tuo būdu visas darbas nuo balandžio mėn. nueitų niekais. Tolimesnis svarstymas atidėtas.

Molotovas griežtai pasipriešino, kad į taikos sutartį su Italija būtų įtrauktas susitarimas tarp Italijos ir Austrijos. Bevinas tačiau tvirtino, kad to susitarimo įtraukimą Taikos Konferencijos plenumas rekomendavo 2/3 balsų dauguma ir dėl to jis turi būti įtrauktas. Klausimo svarstymas atidėtas.

Manoma, kad taikos sutarčių projektų su buvusiomis penkiomis priešo valstybėmis galutinė redakcija bus baigta iki šio mėnesio 20 dienos ir tada prasidės Vokietijos, o gal būtų ir Austrijos taikos sutarčių projektų apsvarstymas.

4 didž. užs. reik. min. konferencijai atsiuntė raštą Italijos vyriausybės. Jame Italija prašo pakeisti sienas tarp Italijos ir Prancūzijos bei Jugoslavijos, sumažinti reparacijas ir pakeisti kitus taikos sutarties straipsnius.

JAV KONGRESO RINKIMAI

New Yorkas, XI. 5. Šiandien JAV įvyksta Kongreso (JAV parlamento) rinkimai. Taip pat šiandien bus renkama 1/3 senato narių. Rinkimuose dalyvaus 35.000.000 rinkėjų.

JAV vyrauja nuomonė, kad valdančioji demokratų partija, kuriai priklauso prez. Trumanas ir min. Byrnes, rinkimus pralaimės ir juos laimės respublikonai. Nors rinkimus laimėtų respublikonai, tačiau prezidentas Trumanas pasilikis savo pareigose iki 1948 metų.

JAV užsienio politikoj abiejų partijų nuomonės sutampa, tačiau jos šiek tiek skiriasi vidaus politikoj.

PERSIJOJ RINKIMAI

Teheranas, XI. 5. Oficialiai pranešama, kad rinkimai į Persijos parlamentą įvyks š. m. gruodžio 7—21 dienomis.

NAUJAS GRAIKIJOS KABINETAS

Londonas, XI. 4. Šiandien karaliui prisiekė naujas Graikijos ministrų kabinetas, pirmininkaujamas Ikiolinio min. pirm. Tsaldariso. Derybos su opozicija dėl sudarymo koalicinės vyriausybės galutinai nutrūko.

ANGLAI NEPRIPAŽISTA

Londonas, XI. 5. D. Britanijos užs. reik. ministerijos atstovas pareiškė, kad D. Britanijos vyriausybė nėra iki šiolei pripažinusi Lietuvos, Latvijos ir Estijos įjungimo į Sovietų Sąjungą.

ITALIJA IEGI NEPASIRAŠYS

Roma, XI. 4. Italijos užsienio reik. ministras Neni šiandien pareiškė, kad, jei Jugoslavija nepasirašys taikos sutarties su Italija, jos nepasirašys ir Italija.

KRIMINALISTAI IR DP NEVAŽINĖS

Berlynas, XI. 4. Palengvinti tarptautiniam susisiekimui vokiečiams įvedami specialūs pasai, kuriuos turintieji galės važinėti iš vienos Vokietijos zonos į kita.

Die Neue Zeitung pažymi, kad tokių pasų negalės gauti kriminaliniai nusikaltėliai, svetimšaliai, DP ir asmenys be pilietybės.

Bulgarijos vyriausybė taip pat atsiuntė raštą, kuriame prašo pripažinti Bulgariją sąjungine valstybe, patenkinti jos pretenzijas į Makedoniją ir suteikti jai priėjimą prie Egejaus jūros.

Olandijos ir Belgijos vyriausybės taip pat paprašė, kad jas pakviestų dalyvauti užs. reik. min. konferencijos posėdžiuose, kai bus svarstomas taikos sutarties su Vokietija projektas. Tam pageidavimą karštai pritaria Prancūzija.

JAV KARIUOMENĖ PASIRUOŠUS MŪŠIUI

Rašo: GEN. JAKOB L. DEYERS

JAV sausumos kariuomenės vadas

„Amerikiečių kariuomenė gali stoti mūšini vieni minūtei pralinkus nuo trimeto“ — tokia antraštė žinomas prancūzų savaitraštis „Carrefour“ spalio 31 d. įdėjo gen. Jakob L. Devers, JAV sausumos kariuomenės vado straipsnį, kurį čia patiekiamo.

Amerikiečių kariuomenės šiandien yra 1,5 mil. vyrų. Po metų šis skaičius bus sumažintas iki 1,07 mil. karių. Ateinančiais 15–20 m., gen. Eisenhowerio nuomone, 0,8 mil. karių bus padalinta į sausumos ir oro pajėgas.

Du pastarieji karai įvyko dėl to, kad agresorius buvo paskatintas JAV nepasiruošimo. Abiem atvejais jis pralaimėjo. O tai įvyko todėl, kad JAV turėjo santarvininkus, kurie atlaikė priešo smūgius, kol amerikiečiai pasirodė smūgiui. Ateityje ta galimybė mes nesinaudosime.

JAV reiktų laikyti pabūdusiomis, jei jos nenorėtų pasimokyti iš dviejų praėjusių karų, kurių pamokomis stengsis pasinaudoti ateities užpuolikas.

Dabartiniu metu karo pradėtojas pultų JAV. Jei jam pavyktų šia galingiausia tauta sunaikinti, su kitomis liktų tik politinis žaislas.

Ateities karas įvyks greičiausia jo net nepaskelbus. (Vert. pabr.) Iš tolo valdomas šaudmuo, lekiantis garso greičiu, sunaikins mūsų miestus ir amerikiečių žmones. Vienintelis būdas tokio antpuolio išvengti užgniauti jį, kol jis dar yra kevalas. Tam tikslui yra bauginantis ginklas, kuris gali tą vaidmenį atlikti. Šis ginklas turi būti sąsijęs su amerikiečių kariuomenės: pėstininkijos, šarvuotųjų ir artilerijos žygiais. Lėktuvai ir jūrų laivynas turi atsidurti priešo šalyje, kad sunaikintų jo karines pajėgas ir pavojingais šaudmenimis paudančius įrengimus.

Praėjusio karo metu vokiečių V2 šaudmenys nustojo naikinti kariuomenę ir britų civilius, kai juos siunčia pabūklai buvo sunaikinti. JAV apšaudymas taip pat laisvis, kai ateityje bus sunaikinti siunčiamieji lizdai.

Ateities karas baigsis kaip ir kiti anksčiau buvę karai, kai priešo kariuomenė įkels koją šalies širdyje.

JAV 27 divizijos „Guard“ yra pasiruošusios bet kada „trimeto garsui įspėjus“. Naujoji kariuomenė turi naują grėsmę — rezervinius vietus. (Vert. pabr.)

Prieš antrąjį kontinentinį karą JAV turėjo atsargoje karininkus, išėjusius iš kariuomenės. Šiandien karininkai ir kariai sudaro veiksmingą vienetą, kuris apmokytas ir ap-

ginkluotas geriau už prieškarinę „National Guard“, JAV kiekvienu atveju turi 25 at-sarginius vienetus, neskaitant atskirų mažesnių padalinių. „N.G.“ daliniai sudaryti iš buvusių kovotojų praėjusiame kare. Atominiam laikotarpyje naujieji ginklai yra ne mažesnės svarbos už kiekvieną ginklo rūšį iš žinomų trijų.

Dabartinis JAV generalinio štabo pertvarkymas, sukūrimas projektams ruošti ir tyrinėjimams daryti, informacijos, operacinio ir aprūpinimo padaliniai turi savo uždavinį. Anksčiau JAV buvo padalinta į 9 karines sritis, valdytas „Army Services Forces“, dabar pasitenkinama 6 karinėmis sritimis. Kiekvienoje srityje sukurta „Tactical Army“, vadovaujama sausumos kariuomenės. Jos uždavinys ten esantiems kariniams vienetams vadovauti ir apmokyti.

Aplė technišką sritį tegaliu pranešti, kad Teksase, Bliss tvirtovėje, sukurta D.C.A. siunčiamųjų pabūklų centras. Ten bus sutelkti, tvarkomi, tvarkomi, tyrinėjami, tobulinami, bandomi siunčiamieji pabūklai, organizuoti senovinės artilerijos pavyzdžiai. Čia bus pritaikyta naujoji taktika, technika, tvarkoma naujagimė organizacija, priskirta prie sausumos kariuomenės.

Sausumos kariuomenės vyriausias taktikos pagrindas: stiprus antpuolis yra tiksliausia gynyba.

Naujoji kariuomenė sudaro tik dalį kariuomenės, nes „Na-

tional Guard“ trīgubai skaitlingesnė ir dvigubai svesesnė. Du kontinentiniai kariai užklupo „N.G.“ skaitlingą bet blogai ginkluotą, neapmokytą ir todėl kovai nepasiruošusią. Dabar ši organizacija bus išlaikoma pajėgumo aukštumoje ir nuolat tobulinama.

Ką tik baigta pėstininkų kariuomenės įvairūs siūlymai, liečią svarbiausius sausumos kariuomenės uždavinius.

Su dideliu susidomėjimu išbandyti 57 ir 75 mm pabūklai, kuriais bus aprūpintas kiekvienas pėstininkas. Dabartiniu metu daromi tyrimai 105 mm tos pat rūšies ginklo, kuris galės būti vartojamas kaip paprastas šautuvas. Paminėtinas naujas išradimas, kuris įgalina pėstininką naktį atpažinti priešą ir patikslinti taikinį.

Amerikos kariuomenė, kaip šie pavyzdžiai rodo, yra mokslinio tyrinėjimo priešakyje, visai nuošaliai palikus atominę bombą.

— * —
Siame straipsnyje, kuris ne be tikslo pateko į spaudą JTO Pilnaties darbo metu, pavaizduotas Amerikos sausumos kariuomenės uždavinys. Taika tuo tarpu silpna ir akla, o pagrindinės galybės ginkluojasi, kad sukurtų persveriančią jėgą pasaulinei taikai įgyvendinti. Visi tarptautiniai pasitarimai yra tik priedanga laimėti, priešgynams išaiškinti ir kariaiškai pasiruošti.

G. G.

GRUBUS RUMUNIJOS ATSAKYMAS

Londonas, XI. 4. Prieš keletą dienų, D. Britanijos vyriausybė pasiuntė Rumunijos vyriausybei notą, kurioje buvo reikalaujama Rumunijoje laisvų parlamento rinkimų.

Atsakydama dabar į tą notą Rumunijos vyriausybė pareiškia, kad ji jaučiasi surišta tikslai su visomis trimis didžiosiomis valstybėmis kartu ir dėl to nesijaučia surišta su kuria nors viena ar dviem iš jų Britų notą ji primetama kritika dėl rinkimų laisvės. Rumunijos vyriausybė laiko kišimusi į jos vidaus reikalus ir jos suverenitumo pažeidimu. Tačiau toliau notoje pareiškama, kad dabar vykstanti Rumunijoje rinkimų kampanija naudojasi visiškai laisve.

ISAIŠKINTAS ATENTATININKAS

Roma, XI. 4. Romos prefektūros pranešimu, yra aiškiai nustatyta, kad britų ambasados rūmus susprogdino tūlas žydas, kilęs iš Lenkijos. Yra suimti dar 6 jo bendrininkai.

BALFURO DEKLARACIJOS SUKAKTIS

Londonas, XI. 4. Šiandien sukako 14 metų nuo garsiosios lordo Balfuro deklaracijos, kuria Palestinoje buvo pažadėta sukurti žydų valstybę.

Ryšy su ta sukaktimi Palestinos žydai paskelbė visuotinį streiką. Įvyko susidūrimų tarp arabų ir žydų, kurių metu žuvo 2 arabai ir 2 žydai ir 20 asmenų sužeista. Taip pat įvyko pasikėsinimas prieš traukinį.

BEVINAS RAGINA NESKUBĖTI

New Yorkas, XI. 4. Vakar į New Yorką atvyko ministras E. Bevinas.

Jį pasitikusiems spaudos atstovams pareiškė, kad visi nori taikos, tačiau nereikia skubėti su užsimojimais, nes per tokį trumpą laiką negali būti sukurta taika po tokių baisių kataklizmų. Reikia žengti žingsnis po žingsnio, įsigyti pasitikėjimo, kol, pagaliau, pasieksime idealo — viso pasaulio valstybės.

Toliau Bevinas pridūrė, kad jis kalbės su min. Byrnes dėl JAV ir D. Britanijos laikysenos Bulgarijos vyriausybės atžvilgiu.

TITO KALTINA

Belgradas, XI. 4. Vakar Belgrade pasakytą kalbą, marš. Tito kroatų vadą dr. Mačeką išvadino tautos priešu Nr. 1, kuris esąs teroristų, diversantų ir kenkėjų gaujų vadas. Toliau Tito Churchillį išvadino naujo karo provokatoriumi. Apie santykius tarp Jugoslavijos ir trijų didžiųjų valstybių, Tito pareiškė, kad tie santykiai priklauso ne nuo Jugoslavijos, bet nuo tų trijų didžiųjų.

KOMUNISTŲ VADAS VIZITUOJA

Triestas, XI. 4. Čia atvyko italų komunistų partijos gen. sekretorius Palmiro Togliatti. Nors jis neturėjo atitinkamo sąjungininkų leidimo sustoti Trieste, tačiau jis buvo apsiūpinęs reikiamu jugoslavų dokumentu. Jis artimu laiku išvyks iš Triesto į Jugoslaviją ir ten dalyvaus kažkurio konferencijoje, kuri turi ryšio su 4 didžiųjų valstybių užsieninių reik. ministrų konferencija New Yorko, o paskiau vėl atvyks ilgesniam laikui į Triestą.

Prieš keletą dienų Togliatti aplankė Goriciją ir kitus Venecijos srities miestus.

KOMUNISTAI PRALAIMĖJO

Londonas, XI. 4. Per užvakar įvykusius pietinėse Anglijos provincijose savivaldybių rinkimus labiausiai pralaimėjo komunistai ir liberalai. Rinkimai vyko į 360 savivaldybių ir komunistai, iš 200 kandidatų, pravedė tikrai vieną.

TAUTOS ATGIMIMO IR LAISVĖS KUŘĖJAS

DIDŽIOJO AUŠRININKO DR. J. ŠLIŪPO MIRTIES DVIEJŲ METŲ SUKAKTIES PROGA

Sukako dveji metai, kai žvabų lapkričio rytą kukliam svetimos žemės viesbučio kambary ramiai užgošo vienas paskutiniųjų aušrininkų, lietuvių tautos atgimimo žadintojų ir laisvės kūrėjų — Dr. Jonas Šliūpas. Didžios energijos ir nepaprasto uolumo bei atkaklaus kovotojo dėl lietuvių asmenybės ilgai pasiliks ryškiu šviesuliu dabarties ir ateities kartoms.

Įvairūs ir pilnas kovų, laimėjimų ir nepasisekimų, darbo ir laisvės siekimo Dr. J. Šliūpo gyvenimas kaip ekrane perbėga skaitant jo pageltusios rankraščio lapuose surašytą autobiografiją — „Trumputė epizodiška mano gyvenimo eigos apibūrinimas“. Verčiam lapą po lapo, o juose Daktaro gana aiškia rašysena suminėti svarbiausieji jo gyvenimo įvykiai, besidarbuojant lietuvių tautos labui ir gerovei.

„Nors Tilžėje prof. Thomas tikino mane gimus šimtu metų per vėlai, kad lietuvių tauta begalėtų atgimti, man pačiam rodosi, kad aš gimiau į patį laiką, ir aš pripažįstu, kad užterėjęs aš jaučiausi turįs jėgų ir narsos stoti kovon su tautos gniuždytojais ir smaugėjais“, rašo Dr. J. Šliūpas savo autobiografijoje.

O toji kova buvo didelė ir sunki, gi kovotojų anuomet, kai „Lietuva buvo skurdo, vargo ir nežinios šalis“, buvo tiek maža, vos ant pirštų suskaičiuoti. Lietuvos liaudis gyveno tamsioje, „jaunimas mažai buvo linkęs į kilnesnes vakaruškas ar dainavimą... Nebuvo kas paragintų pamylėti darbą ir padoresnį gyvenimą.“

Išsimušęs į gimnaziją, J. Šliūpas dar labiau pajuto savo tautos sunkią dalį, iš vienos pusės persekiojant rusų caro valdžiai, iš kitos gi — lenkų dvarininkams išnaudojant liaudį ir laikant ją lyg daiktine nuosavybe. Apie anas dienas J. Šliūpas rašo:

„Ikvėpimą kovoti įsigijau dar besimokydamas Mintaujoje (Jelgavoje), kur aš matydavau latvius turint savus laikraščius ir kasmet švenčiant tūlas giesmių ir tautiškas šventes. Aš svajodavau, kodėl lietuviams viskas draudžiama? Ir lenkų jaunimo, besimokančio kartu su juo, patrijotiškumas smigo J. Šliūpui į akis. Tuo metu jis įstoja į Tilžės „Lietuvių Raštų Draugystę“, kuri skelbė lietuvių tautą jau mirštant ir todėl kėlė reikalą rinkti jos dvasinę produkciją: dainas, mįsles, pasakas, padavimus ir kt. J. Šliūpas apie savo tautą buvo anaipol kitos nuomonės ir įsitikinęs, kad lietuvių tauta prisikels, tik reikia tautos dvasios žadintojų, tik reikia

išsimokslinusių žmonių, tik reikia kovų ir darbo...“

Gimnaziją baigia 1880 m. pavasarį su „kolegijos registratoriaus titulu“, o tu pačių metų rudenį su 8 rubliais kišenėje išvyksta į Maskvą studijuoti. Kaip gimnazijoje, taip ir čia J. Šliūpas priverstas savo darbą užtikrinti sau gyvenimą. Maskvoje apsigyvenus inž. Petrui Vileišiui, susiriša su juo ir Jonu Spudiliu ir, pasitraukę 3 profesorius (Koršas, Fortunovs ir Milleris), nutaria įsteigti „Lietuvių Filologiskąją Draugiją“, tačiau caro valdžia šios draugijos netvirtina. Su kitais lietuvišiais studentais įkuria savą draugiją, dažnai susieina pasikalbėti ir padiskutuoti įvairiais klausimais ir leidžia hektografuoti „Aušrą“, kaip J. Šliūpas pažymi, „lavinimuisi tėviškoje kalboje“.

Neilgai tačiau J. Šliūpas pabūva universitete. Jo veikla kartu su kitų tautybių organizacijomis prieš rusiškąją despotizmą buvo nepageidaujama to meto valdovams, ir 1882 m. J. Šliūpas gauna „pašportą“ vykti į užsienį. Jis vyksta į Tilžę, aplanko čia „Lietuvių Raštų Draugystės“ narius ir nukakes į Klaipėdą su „Lietuviškos Ceitungos“ leidėju ir redaktoriumi M. Sernium tariausi dėl Didžiajai Lietuvai skirto laikraščio — būsimosios „Aušros“ — steigimo. Tais metais jis dar grįžta į Petrapilio universitetą, čia įsteigia lingvistų būrelį, tačiau 1883 m. rusų valdžia J. Šliūpą ištremia į tėviškę.

Netrukus J. Šliūpas pasiekia Šveicariją, turi įvairiausių sumanymų, tačiau sunkių gyvenimo sąlygų verčiamas rengiasi vykti į Čilę, kuri anuomet davė didelius žemės plotus kolonistams, ūkininkauti. Ir štai kaip tik šiuo metu ateina iš Martyno Jankaus laiškas, kuriame rašoma, kad „Mikšas, pametęs „Aušrą“, kažkur dėl visokių intrigų pabėgęs, ir kad jei aš neatvyksiu, tai neliks „Aušros“. Viską metinas, per Prahą, kur buvau sustoęs pas Dr. Basanį, aš nuvykau ne be kliūčių į Bitėnus ir dirbau su pasišventimu, iki oberprezidentas Šlikmanas man „slavofiliu“ (!) liepė išsikraustyti iš Rytų į Vakarų Prūsiją (kovo mėn. 1884 m.). Man išvykus, žandarai šieno ir šiaudų nampusė darė krata, manęs dar vis ieškodami.“

Atsidūręs Lietuvoje J. Šliūpas jautėsi nesaugus, tačiau vis dėl to jis sukviečia Marijampolėje lietuvių inteligentų (P. Kriaučiūną, J. Jasulaitį, V. Staniškį, T. Ziškauską ir kt.) pasitarimą, paruošia platų memorandumą rusų valdžiai dėl spaudos draudimo atšaukimo ir pats

jį įteikia rusų valdžios atstovams. Po šio žygio, gresiant ištremimu į Sibirą, J. Šliūpas ir vėl priverstas išvykti į užsienį. 1885 m. „per Liepoją bei Palangą, po kelių avantiūrų ir pavoju, rašo Dr. J. Šliūpas, galiausiai nukakau į Hamburgą ir įsėdau į garlaivį...“ Taip tai ištrūkau iš rusų valdžios nagų, kuri — sako — buvusi paskyrusi 20.000 rbl. už mano galvę! „nors vėliau dar nekartą Lietuvoje kaip rusų taip vokiečių pusėje buvo kratos daromos, kada pikti liežuviai paskelbdavo, jog „iš Amerikos grįžo Šliūpas.“

Atvykęs Amerikon, kaip rašo Dr. K. Grinius, J. Šliūpas įsitikino, kad tenykščių lietuvių tarpe tautinis susipratimas yra labai menkas. Pats J. Šliūpas apie tai rašo: „Mano gyvenimo tikslas Amerikoje buvo štai toks: pažinime savo tautos nupuolimo priežastis: iš kur kilo ekonominis vargas, dvasinė tamsybė, religiškos neapykantos bei apjakimos, ir galiausiai politiškasai Lietuvos susmukimas ir nugrimzdimas. Na, ir rašiau daug, ne literato vardu įsigyti ir ne polyhistoru būdamas, nors tokių būti aplinkybės vertė, bet kad mano raštų skaitytoji labiau pamylėtų tėvynę, pažintų savo tautos praeitį ir išvengtų nema-

lonių klaidų besirdami į nežinomąją ateitį.“

Pirmosios dienos J. Šliūpui Amerikoje buvo sunkios. Nėmokėdamas jokio amato ir kalbos, jis dirba vienoje farmoje, tačiau po mėnesio, supūslėjęs abiem rankom ir ant plaštakų bei pirštų atsiradus sunkioms žaizdoms, jis grįžta į New Yorką. Čia susipažįsta su lenkiškos orientacijos spaustuvininku Miku Tvarausku, kuris jau 1879 m. leidęs Lietuvišką Gazieta, ir su savo 95 dolerių kapitalu įsijungia į šios menkos įmonės darbą. Su Tvarausku pradeda leisti laikraštį „Unija“ bet kilus nesutarimams J. Šliūpas iš šios spaustuvelės pasitraukia, neatgaudamas į ją įdėto savojo kapitalo. Tačiau su vietos lietuvių parama jis įsteigia savo spaustuve ir 1880 m. pradeda leisti „Lietuviškąjį Balsą“, pats rašydamas straipsnius, pats rinkdamas raides ir pats spausdinamas... .

Kartu J. Šliūpas įsijungia ir į visuomeninį darbą. Jis organizuoja lietuviškas parapijas ir lietuviškas bažnyčias, norėdamas tuo būdu atskirti lietuvius nuo lenkų; J. Šliūpas kuria įvairias lietuvių draugijas ir jas jungia į sąjungas, tuo būdu vis labiau surišdamas tūkstančius lietuvių išeivių ir gaivindamas jų tautinę sąmonę bei susipratimą. Savo veikimą J. Šliūpas išplečia tiek, kad joks svarbesnis įvykis neapseina be jo dalyvavimo, be jo organizavimo. (B. d.)

ZODI TURI SKAITYTOJAS:

AR NE PASIPINIGAVIMAS?

Mūsų periodinė spauda-laikraščiai, palyginti, nėra brangūs ir jų kainos pateisinamos. Jie bendradarbiams moka honorarą, periodiškai ir didesniai tiražui turi parūpinti nemažą kiekį popierio kas be pašalinių išlaidų visai neįmanoma atlikti. Tačiau norėtusi tarti keleta žodžių dėl mūsų žurnalų ir knygų kainų.

Pastaruoju laiku vis dažniau pasirodo naujų leidinių knygų ir vadinamų žurnalų. Jų kainos paprastai prasideda nuo 5 ir siekia net 25 Rm.

Žurnalus mes esame įpratę matyti truputį kitokius, kaip kad šiandien jie pasirodo. Ne visiems jiems tiktų ir žurnalų vardas, nes juose medžiaga suvedama atsitiktinai surankiota, o vertingesnieji straipsniai galėtų būti įdėti einančiuose mūsų savaitraščiuose. Tačiau visas blogumas yra tas, kad tokie leidiniai pažymini 5 markių ar net ir brangesnėmis kainomis, o viršelyje įrašyta tiražas „tik 5000 egz“, atseit, išplatins bus gauta pajamų „tik 25.000 Rm.“ Tačiau galima pasakyti ir apie visą eilę knygų, kurių kainos paprastai būna dar didesnės.

Neretai pasirodo leidinių ir rotatorium spausdintų. Pas-

tarieji būna dar brangesni. O rotatoriniai leidiniai, paprastai, būna labai sunkiai iškaitomi ir tik nervina skaitytojus.

Tokiomis kainomis perkant periodiką ir kitus leidinius, per mėnesį laiko tenka sumokėti 100 iki 150 Rm., o per metus tektų išleisti vien spaudai apie 1500 Rm.

Įvairūs leidinių leidėjai atskina sąlygų sunkumą ir kad pigiau „neapsimoka“ leisti. Bet jeigu „neapsimoka“, tai neleiskite. Kodėl apsimoka savitraštis, kurio popierį panaudojus tariamam žurnalui, žurnalas tikrai išeitų perpus pigesnis.

Gerų knygų ar leidinių mums nėra per daug, gal, pasakyčiau, ir mažai. Bet tikrai yra neleistinas dalykas, kad tariamieji kolektyvai ar atskiri leidėjai lengvai pelnytusi trokštančio spausdinto žodžio tautiečio sąskaiton.

Skaitytojas J. J.

26. X. 46, Hanau.

— Lenkijoje, Žemutinėje Silezijoje per paskutinius du mėnesius pillečių milicijai išaiškino 1480 vagysčių ir su laikė 1860 piktadarių. Išaiškinta 32 žmogžudystės.

KRONIKA

PAMINĖTI ŽUVUSIEJI DĖL LIETUVOS LAISVĖS

Nuertingenas. Lapkričio 2 d. kolonijos salėje buvo suruoštas išpūdingas žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės minėjimas. Minėjimo rimčiai pritaikintos salės ir scenos dekoracijos, paruoštos dail. K. Žilinsko, teikė vakarui atitinkamą foną, kuriame pakaitomis pynėsi žodžių ir muzikos garsai. Išpūdingą minėjimo kalbą pasakė Dr. M. Žilinskienė. Toliau buvo skaitomi ir deklamuojami Maironio, Krėvės, Brazdžionio, Santvaro, Kudirkos ir kitų kūrinių. Dainavo operos solistė S. Adomaitienė ir Bethoveną skambino K. Jauniškis.

Palydint mūsų poetų žodžiais, didelėje rimtyje ir susikaupime uždegti minėjimo žiburiai: lietuvių tautinio atgimimo veikėjams, knygnešiams, nepriklausomybės kovų kariaus, lietuvi motinai, vaikui, laisvės kovų partizanui, žuvusiai ištremime sėsei, mirusiems kalėjimuose kankiniams ir žuvusiems kovose moksleiviams. Minėjimas baigtas visiems susirinkusiems giedant „Marija, Marija“.

Už šį brangų vakarą reikia dėkoti jo organizatoriams Dr. M. Žilinskienai, I. Banaitienei, dail. K. Žilinskiui ir gimnazijos bei aukšt. technikos mokyklos moksleiviams.

TRUMANAS PRIĖMĖ LIETUVIUS ŽURNALISTUS

Innsbrucko radijas neseniai pranešė, kad JAV prezidentas Trumanas priėmė dešimties lietuvių žurnalistų delegaciją ir pasikalbėjimo metu jiems pareiškė, jog jis Lietuvos ir Baltijos valstybių padėties pakeitimo nuo 1940 metų nepripažįsta.

DP MAISTO DAVINĮ IŠ DALIES PAKEIS VIETINIŲ.

Estų „Eesti Post“ praneša, kad estų stovykloje Geislingene artimiausiu laiku numatomos permainos DP mityboje. Vieton ikšiolinių importuotų produktų iš dalies duosią vietinės gamybos produktus, taip pat pav. vieton mėsos konservų duos sviežios mėsos. Kalorijų kiekį pakeisti kol kas nenumatoma.

Panašios permainos numatoma ir kitose stovyklose amerikiečių zonoje.

PRANEŠIMAS SKAITYTOJAMS IR PLATINTOJAMS

Nuo lapkričio 1 d. „Apžvalgos“ administracija iš Kirchheim/Teck perkelta į Nuertingeną. Redakcijos ir administracijos adresas: (14a) Nuertingen, Katharinenstr. 31/1. Einamoji sąskaita lieka ta pati: Apžvalga Giro-Konto Nr. 2255 in Sparkasse Kirchheim/Teck (14a).

LATVIJOJ – KAIP SIBIRE

TARYBINĖS LATVIJOS KARININKAS ESLINGENE

Latvių spaudos žiniomis spalio 24 d. į Eslingeno latvių DP stovyklą atvyko sovietinis karininkas, kuris sakė esąs latvis Liberts, nors ir menkai temokėjo latviškai.

Majoras Liberts pirmiausia pareiškė atvykęs duoti paaiškinimus tiems latviams DP, kurie pageidauja grįžti į Latviją. Kai vienas iš susirinkusiųjų pareiškė, kad grįžimas į Latviją reikštų iš tikrųjų kelią į Sibirą, majoras atsakė, girdi, „šandien Sibiras esąs tas pats ką Latvija, Ryga, Leningradas ar kita kuri apygarda“. Jam vykstant į Vokietiją, prof. Kirchenšteinas perdavęs jam raginimą visiems Latvijos sūnams ir dukterims grįžti į savo tėvynę. Šandien Latvijoje esanti ta pati padėtis, kaip 1940 ar 1941 metais.

Toliau majoras Liberts pareiškė, kad didžioji dalis 1941 metais iš Latvijos išgabentųjų šiuo metu, esą, vėl grįžusi į Latviją. Tėviškė liekanti tėviške. Praeisiai metai, ir kiekvienas galų gale norėsiąs į ją grįžti. Vienas iš susirinkusiųjų latvių paklausęs, kur yra dekretas ir garantija, kad grįžusiesiems negresia trėmimas į Sibirą ar kitos kurios bausmės. Į tai majoras atsakė: Latvijos vyriausybė ragina visus grįžti. Tie latviai, kurie dalyvavo vokiečių smurto žygiuose prieš latvių tautą, plėšimuose ir kraujo liejime, tie turės atsakyti prieš latvių tautos teismą. Kitiems jokia bausmė negresia, visvien, ar tai būtų stambus ūkininkas, pramoninkas, prekybininkas, ar paprastas darbininkas.

BUS TEISIAMI KARO NUSIKALTĖLIAI GYDYTOJAI

Lapkričio 20 d. Nuernberge prasidės naujas karo nusikaltėlių procesas. Šį kartą bus teisiami nacinės Vokietijos karo nusikaltėliai gydytojai, kurie dabar laikomi Tarptautinio Tribunolo kalėjime Nuernberge.

Viešai paskelbtas kaltinamasis aktas jau įteiktas nusikaltėliams, kurie kaltinami nusikaltę žmoniskumui, darydami „mediciniškus tyrinėjimus“ su įvairiais kalniniais. Kaltinamųjų sąrašo pirmoje vietoje stovi Hitlerio asmeninis gydytojas, buv. sveikatos ministeris Wolfram Sievers. Dešimt kaltinamųjų turės atsakyti už bendradarbiavimą su SS organizacija, kuri Tarptautinio Tribunolo įtraukta karo nusikaltėlių sąrašą.

Kaltinamųjų sąrašą yra taip pat maršalas Brauchitsch, buvęs vyriausiasis vokiečių kariuomenės vadas iki Stalingo kapituliacijos.

Spalio 30 d., Čekoslovakiją aplėdo paskutiniai vokiečiai.

KONCERTAVO SMUIKININKAS IZ. VASYLIŪNAS

Neuffenas. Suruoštoje Kristaus Karaliaus šventėje – religiniame koncerte dalyvavo žinomas smuikininkas Iz. Vasyliūnas. Jis nuostabiai tekančiais smuiko tonais išpildė Haendelio sonatą A-dur, Tartini sonatą G-moll, Bacho, Bethoveno, Schuberto, Gounod, Godard ir Z. Aleksandravičiaus kūrinius. Skaitlingai susirinkusioji Neuffeno lietuviškoji visuomenė smuiko melodijose pasisėmė daug meilės Dievui ir pagarbos žmogui. Minėjimo proga gražių minčių pasakė kolonijos kapelionas kun. J. Juodeika.

ALBANAI VĖL APSAUDĖ

Roma, XI. 4. Adrijos jūra plaukęs anglų kreiseris „Limbart“ albanų pakrančių baterijų buvo apšaudytas. Keli svediniai pasiekė laivą. Žuvusių ir sužeistų nėra.

PASLAPTINGAS IŠPĖJIMAS

Roma, XI. 4. Vakar vienas užsienio žurnalistas Paryžiuje 3,30 val. naktį buvo pažadintas telefono skambučiu. Žurnalistas atsiliepus, nepažįstamas moteriškas balsas, kuris kalbėjo prancūziškai su vokišku akcentu, pareiškė, kad artimu laiku visos britų ambasados visame pasaulyje bus išnėsios susprogdintos.

— Londone šiomis dienomis bus teisiami benamių akcijos vada. Jie kaltinami suorganizavę samokslą prieš privatinę nuosavybę.

EIZENŠTEINAS MUŠASI Į KRŪTINĘ.

Bolševikų partijos pagrindinė propagandos organe „Kultūra ir gyvenimas“ Sergiejus Eizenšteinas, žinomas sovietinių filmų režisierius, kaltina save dėl padarytų ideologinių ir istorinių klaidų, režisuojant filmą „Jonas Baisus“.

Išpažintį jis pradeda mušdamasis į krūtinę: „aš buvau blogas kareivis literatūroje ir mene, buvau blogas sargybinis, kuris išsiblaškęs anleido sargybą, pamiršau vyriausius pradus – ideologinį turinį ir istorinę tikrovę“. Toliau jis pripažįsta, kad sumti menininkai „nuėjo gėdingu keliu, besigaudydami tų šiaurės teorijos, pasirinko beidėjiškumą“ mene, tardami: menas menai ir išsigimimų kūryboje“.

TRUMPAI IŠ UISUR

— Prancūzija užangažavo 150 vokiečių specialistų ir technikų dirbti jos metalo ir automobilių fabrikuose. Vokiečių specialistai dirbs laisvų darbo sutarčių sąlygomis.

— Iš Varšuvos pranešama, kad policija sustiprino kovą su banditais, kurie užpildinėjo žydus traukiniuose. 10 banditų esą suimta ir už žydų žudymus ir plėšimus nubauta: 3 asm. mirties bausme, 4 — kalėti iki gyvos galvos ir 3 kalėti po 15 metų.

— Is Stockholmo pranešama, kad šių metų Nobelio taikos premiją numatoma duoti buv. Sovietų atstovui Švedijoje ir rašytojui Kollontaj.

— Portugalijoje uždrausta spaudoje skelbti bet kuriuos sovietiškus pareiškimus ir sovietiškas žinias. Pagal tą draudimą Portugalijos cenzūra neleido paskelbti Stalino pareiškimo.

— Lodzėje juodojo biržoj policija suėmė 100 su viršum valiutos spekuliantų, iš kurių konfiskavo daug dolerių ir milijoninę sumą lenkiškų pinigų.

— Romoje pasirodė plakatai su įrašu: „Kas kovoja prieš fašizmą, tas kovoja prieš Italiją“. Valdžios įstaigos davė įsakymą prižiūrėti spauduves.

— Šiomis dienomis šiaurinėje Italijoje tiek prisnigo, jog susidarė susisiekimo kliūčių. Milane sušalo vienas benamis.

Brno ir dar dviejuose Moravijos miestuose įsteigti trys nauji kalėjimai spekuliantams ir vengiantiems darbo.

— Čekoslovakijos sindikatai išleido atsisaukimą pramonės įmonėms, kad jos išskirtų 10% darbininkų buklėms ir kitiems šakniavaisiams kasti.

— Pietų Afrikos medicinos fakultetuose trūksta žmonių griaučių. Prieš karą didžiausias griaučių pristatytas mokslo reikalam buvo Prancūzija. Tais gerais laikais visas žmogaus skeletas kainavo nuo 3000 iki 5000 frankų. Šandien skeleto negalima gauti pirkti net už 25.000 frankų.

APŽVALGA

Lithuanian Newspaper. Permitted by UNRRA Team. Išėina 3 kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Leidžia ir redaguoja Redakcinė Kolegija. Ats. red. Alb. Valentinas. — Prenumerata 1 mėn. RM. 6,—; atskiras numeris 50 Pf. Redakcija ir administracija: (14a) Nuertingen, Katharinenstr. 31/1. — Ein-s-ta: Apžvalga Giro-Konto Nr. 2255 in Sparkasse Kirchheim/Teck (14a). Spaudžia: A. Gottliebs & J. Osswalds Buchdruck., Kirchheim/Teck.